

AZER DADAŞOV’UN PİYANO ÇALIŞMASINA BİR BAKIŞ**A LOOK AT AZER DADASHOV’S PIANO WORK****İlhame XANKİŞİYEVA**

Bakü Muzik Akademisi, Azerbaycan

ORCID: 0000-0003-0942-2552

Özet

Sunduğumuz makale, A.Dadaşov’un piyano müziğinin analizine ayrılmıştır. Bestecinin bazı piyano eserleri çeşitli araştırmalarda incelenmişse de bu mirasın tamamı incelenmemiştir. A.Dadaşov’un yarattığı görüntüler, insanın iç dünyası ile ilgili yönlerin yanı sıra insan ve evren arasındaki ilişkiyi, bireysel dünyanın yaratılış arzusunu içerir. A.Dadaşov’un çalışmalarının önemli bir parçası olan piyano müziği, irili ufaklı çeşitli türlerle temsil edilmektedir. Burada piyano ve orkestra konserlerinden küçük prelüdlere kadar her türlü türü bulabilirsiniz. Böylece bestecinin piyano müziği, farklı yaşlardaki piyanistlere geniş bir seçenek sunar. Azer Dadaşov’un piyano eserleri arasında piyano ve kamera orkestrası için yazılmış üç konserin yanı sıra bir dizi küçük minyatür ve bağımsız oyun yer alıyor. Besteci piyano ve orkestra için üç konser bestelemiştir. İlk konser 2004’te, ikincisi 2009’da ve üçüncüsü 2010’da gerçekleşti. Minyatür türler Azer Dadaşov’un piyano müziğine hakimdir. Genç piyanistler için olan dizi burada özellikle dikkat çekicidir. A.Dadaşov’un “Altı Prelüd”, “Altı Minyatür”, yedi danstan oluşan “Çiçek için”, ayrıca dört sonatina, pastoral vb. piyano çalışmaları vardır. Besteci, performans sanatında ustalaşan genç piyanistin teknik yeteneklerini göz önünde bulundurarak, çocukların renkli halay gücünü, parlak görüntülerin dünyasını canlandırmaya ve ilginç müzik panelleri oluşturmaya çalıştı. Bestecinin piyano serisi “Altı Prelüd” (1966), “Altı minyatür” (1968), “Altı hüznü minyatür” (1985), “Çiçek için” (1986), “Atmacalar” (2001) çocuk müziği öğretim repertuarında yer almaktadır. Bu minyatürler okul ve genç piyanistlerin konser programında geniş yer alıyor. Adından da anlaşılacağı gibi, bu dizilerin çoğu programlanmıştır. Belirli bir türle ilgili dizilerde, her örneğin kendi görüntü-duygusal içeriği vardır ve dizi içinde belirli bir bağlantı ilkesine göre sıralanır. Azer Dadaşov’un piyano müziği, farklı hacim ve içerikteki bağımsız oyunların da karakteristiğidir. Bunlar arasında piyano ve oda orkestrası için “Poema” (2012), “Uzay şarkısı” (2015), “Bagatel” (2010), “Övgü”, “Komik dans” (2009), dört sonat, “Üç badem ve bir ceviz”, “Tanrının kurbanı”, “Bayrağım”, “Deneme”, “Zarafet” ve diğerleri bulunmaktadır. A.Dadaşov’un piyano müziğinde modern anlatım araçlarının kullanımı ve bestecinin yazım teknikleri gözlemlense de besteci, formun somutlaşmasında klasik gelenekleri tercih eder. Bestecinin müziğinde her motif, genel içeriğine bağlı olarak en küçük ayrıntısına kadar ana fikrin somutlaşmasına hizmet eder.

Anahtar kelimeler: Azer Dadaşov, piyano müziği, konser, minyatür, prelüd, Poema

Abstract

The article we presented is devoted to the analysis of A.Dadashov's piano music. Although some of the composer's piano works have been examined in various studies, this heritage has not been examined in its entirety. The images created by A.Dadashov include the

relationship between man and the universe, the desire for the creation of the individual world, as well as aspects related to the inner world of man. Piano music, which is an important part of A.Dadashov's work, is represented by various genres, large and small. Here you can find all kinds of genres, from piano and orchestral concerts to small preludes. Thus, the composer's piano music offers a wide choice for pianists of different ages. Azer Dadashov's piano works include three concerts written for piano and camera orchestra, as well as a series of small miniatures and independent plays. The composer composed three concerts for piano and orchestra. The first concert took place in 2004, the second in 2009 and the third in 2010. Miniature genres dominate Azer Dadashov's piano music. The series for young pianists is particularly noteworthy here. A.Dadashov's "Six Preludes", "Six Miniatures", "For the Flower" consisting of seven dances, as well as four sonatinas, pastoral, etc. There are piano works. Taking into account the technical abilities of the young pianist, who has mastered the art of performance, the composer tried to portray the children's colorful dance power, the world of bright images and create interesting musical panels. The composer's piano series "Six Preludes" (1966), "Six miniatures" (1968), "Six melancholy miniatures" (1985), "For Flowers" (1986), and "Atmacalar" (2001) are included in the children's music teaching repertoire. These miniatures are widely included in the concert program of school and young pianists. As the name suggests, most of these sequences are programmed. In sequences of a particular genre, each instance has its own image-emotional content and is ordered within the sequence according to a certain linking principle. Azer Dadashov's piano music is also characteristic of independent plays of different volume and content. These include "Poema" (2012), "Space song" (2015), "Bagatel" (2010), "Praise", "Funny dance" (2009), four sonatas, "Three almonds and a walnut" for piano and chamber orchestra. ", "Sacrifice of God", "My Flag", "Trial", "Grace" and others. Although the use of modern means of expression and the writing techniques of the composer are observed in A.Dadashov's piano music, the composer prefers classical traditions to embody the form. In the composer's music, each motif serves to embody the main idea down to the smallest detail, depending on its general content.

Key words: Azer Dadashov, piano music, concert, miniature, prelude, Poema

Giriş

XX yüzyılın 70'leri, Azerbaycan'da müzik sanatında yeni nesil bestecilerin başlangıcı ve bu dönemde bir dizi yön, üslup ve eğilimin genişlemesi ile karakterize edilir. "Yaratıcı başarıların çeşitliliği, yeni bir sanatsal genelleme seviyesi, yeni bir konumdan ulusal geleneklerin nüfuzu - bunlar, bu dönemde yansıyan Azerbaycan müziğinin özellikleridir... Bu dönemde milli müzik kültürümüzün büyük temsilcileri Gara Garayev, Fikret Amirov, Jovdat Hacıyev, Soltan Hacıbeyov ile birlikte tanınma ve kendini ifade etme yoluna giden genç kuşak, müzikle ilgili sorunları çözmeye odaklandı. ilginç, benzersiz yollar, yeni yollar arıyor." (Aliyeva, 2012:3) Bu genç bestecilerden biri de G.Garayev okulunun öğrencisi, parlak bir yetenek, profesyonel bir besteci olan Azer Dadashov'dur. Eserlerinde birçok müzik türüne hitap eden A. Dadashov'un eserleri, temsil ettiği dönemin güncel temalarını yansıtmaktadır. Aynı zamanda bestecinin müzik dilinin özelliği olan modern üslubu da halk müziğinin intonasyon zenginliğinden, melodik ve ritmik yapısından kaynaklanmaktadır. A.Dadaşov'un senfonileri, kantatları, senfonik, kamera-enstrümantal ve koro eserleri büyük bir yaratıcı miras

oluşturmuştur. "Sanatına olan bağlılığı ve parlak yeteneği, uzun yıllar süren yoğun çalışmaların sonucunda elde ettiği ifade sadeliği, besteciye zengin bir yaratıcı miras yaratması için ivme kazandırdı ve senfoniden şarkıya eserlerinin sayısı 150'yi geçti." (Dadaşeva, 2012:7) Bu miras, haklı olarak Azerbaycanlı müzikologların dikkatini çekmiş ve bestecinin eserinin çeşitli yönleri araştırma konusu olmuştur. Sunduğumuz makale, A. Dadashov'un eserlerinde büyük yer tutan piyano müziğinin analizine ayrılmıştır. Unutulmamalıdır ki, bestecinin bireysel piyano eserleri çeşitli araştırmalarda incelenmiş olsa da bu mirasın tamamı incelenmemiştir. Senfonik müzik türlerine özel ilgi, A. Dadashov'un eserlerinde bu türlere daha fazla yer vermesiyle kendini göstermiştir. Sonuç olarak, yaratıcı mirasın bu yönü ayrı bir araştırma konusu olarak incelenmiş ve üslup özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmaların belli sonuçları onun piyano çalışmasına uygulanabilir. Örneğin, N. Dadashova'nın "Azer Dadashov'un Senfonileri" adlı araştırmasında bahsettiği senfonik eserlerin özellikleri, bir yandan tüm nüanslarıyla sunulan lirik dünyanın tüm sorumluluklarıyla piyano müziğine, diğer yandan skerso, mizah, diğer yanda grotesk. Dolayısıyla bu özellikler, Azer Dadashov'un eserlerinde görüntü dünyasının temel özellikleri olarak kabul edilebilir. En küçük minyatürlerden piyano konserlerine kadar, bu görüntü-duygusal çizgiler, çeşitli temaların somutlaştırılmasında bir şekilde yansıtılır.

Genel olarak, A.Dadashov'un ele aldığı görüntüler, insanın iç dünyası ile ilgili yönlerin yanı sıra insan ve evren arasındaki ilişkiyi, bireysel dünyanın yaratılış arzusunu içerir. Özellikle piyano müziğine baktığımızda olay örgüsü ilkesinden ziyade programlamanın hakimiyetini ve görüntü-duygusal durumların sunumunu görüyoruz. Bu ilke, küçük minyatürlerde ve serilerde daha belirgindir. Örnekler "Atmacalar" (Dadaşov, 2009:95) ve "Altı hüznü minyatür" (Dadaşov, 2009:83). "Çiçek için" (Dadaşov, 2009:3) serisindeki yedi küçük minyatürün her biri, halk oyunlarından türetilen melodik ve ritmik içeriklerle çocukların dünyasının renkli ruh halini ve zengin hayal gücünü yansıtıyor. . "Altı Minyatür" (Dadaşov, 2009:10) serisindeki her minyatür, belirli bir imaja sahip bir isim verilir. Oyun isimlerine baktığımızda her minyatürün belli bir türü olduğunu görürüz. Oyunların müziklerinde ve müzik dilinin somutlaşmasında adı geçen türün ana kriterlerinin yanı sıra her minyatür de belli bir görüntü-duygusal içeriğe sahiptir ve çocuğun oyun hakkında düşünme biçimini yansıtır. Burada bestecinin hem çocukların dünyasına hem de dünyaya çocukların gözünden bakışı sergilenmektedir.

A.Dadashov'un çalışmalarının önemli bir parçası olan piyano müziği, irili ufaklı çeşitli türlerle temsil edilmektedir. Burada piyano ve orkestra konserlerinden küçük prelüdlere kadar her türlü türü bulabilirsiniz. Böylece bestecinin piyano müziği, farklı yaşlardaki piyanistlere geniş bir seçenek sunar.

Gelişme

Azer Dadashov'un piyano eserleri arasında piyano ve oda orkestrası için yazılmış üç konserin yanı sıra bir dizi küçük minyatür ve bağımsız oyun yer alıyor. "A.Dadashov, çalışmalarının her birinde, çalışmalarının doğasında var olan ciddi ve sorumlu tutumu açıkça aktarıyor ve her zaman yüksek profesyonelliğini gösteriyor." (Babayeva, 2015:5)

Azer Dadashov'un piyano için yaptığı eserler büyük ilgi görmektedir. Buradaki küçük ve büyük eserlerin koleksiyonu, her yaş için bir repertuar seçmenize izin veriyor. Besteci piyano ve orkestra için üç konser bestelemiştir. İlk konser 2004'te, ikincisi 2009'da ve üçüncüsü 2010'da gerçekleşti. Bu konserlerin ortak paydası, her birinin piyano ve kamera orkestrası için

tasarlanmış olmasıdır. Dikkat çeken bir diğer özellik ise birinci ve üçüncü konserlerin tek, ikinci konserin ise üç bölüm olmasıdır. İlk konser hariç, diğer iki konser esas olarak A.Dadashov'un eserlerinin icrası için yapılan yarışma için yazılmıştır. Bu eserlerin hacmi ve sanatsal ve teknik gereksinimler üzerinde doğrudan bir etkiye sahipti. Ancak her üç konser de ilginç görüntülerin dünyasını, zarif lirizmi ve türün ayırt edici özelliklerini yansıtıyordu.

A.Dadashov ilk piyano konserini 2004 yılında piyanist Adila Aliyeva'nın isteği üzerine besteledi. Konserin ilk icracısı Adila Aliyeva oldu. Bu konseri Finlandiya'nın Mikkala kentinde R.Abdullayev yönetiminde seslendirdi. Daha sonra bu konser piyanistler Züleyha Bayramova (13.01.2009, Azerbaycan Devlet Filarmoni Orkestrası, şef T.Goychayev), Murad Adıgözalzade (23.09.2019, XI Uluslararası Müzik Festivali Ü.Hacıbeyli, şef Fakhraddin Kerimov) tarafından seslendirildi.

Konser, "Qemerim" türküsünün piyano performansıyla başlar. Konserin girişine türkü eklenmesi eserin ikinci baskısında görülmektedir. Ayrıca bestecinin burada türküyü tam olarak seslendirmediyini belirtmek gerekir. Folklor örneğinin sadece ilk mısralarını çalarak konserin atmosferine olağanüstü bir güzellik ve saflık katıyor.

Nümunə 1. A.Dadaşov 1 sayılı piyano konseri.

Allegro capriccioso
8va

Piano I (Solo)

p

Red. * *Red.* * *Red.* * *Red.*

(8)

Piano I (Solo)

* *Red.* * *Red.* * *Red.* *simile*

Bu çalışmada, konser türünün karakteristik bir dizi özelliği A.Dadashov'un benzersiz yaklaşımını göstermektedir. Türün en çarpıcı ve kompozisyonel yönü genellikle solist ve orkestra arasındaki diyalog ve rekabetçi konumdur. Ancak incelediğimiz konserde besteci bu ilkeyi reddediyor. Burada solistin konumu daha güçlü ve üstündür ve orkestra adeta bir eşlikçi gibi davranır. Kadansa ek olarak, konserde solist tarafından özel olarak seslendirilen bir dizi virtüöz eser yer alıyor. Hatta giriş yaptıktan hemen sonra izlemek bile mümkün. Konserin kompozisyon yapısında romantik geleneklerin yanı sıra neo-folklor özellikleri de belirgindi. Bunun nedeni, esas temanın halk türkülerile ilgili olmasıdır. Üç bölümün tek bir bölümde somutlaşması, XIX yüzyılda başlayan konser türünün yeni aşamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca besteci, klasik konserlerin tipik özelliği olan solist-orkestra yarışması ilkesini terk etmiş ve solistin konumunu vurgulamıştır. Bu, tarafların karakterinde, ana temaların sunumunda ve imaj-fikir içeriğinin açıklanmasında solo partinin hakimiyetinde kendini göstermektedir. Çalışma boyunca orkestra sadece eşlikçi olarak hareket eder ve bazı bölümlerde tamamen sessizdir. Bu solistin hakimiyetini vurgular. Orkestra bölümü daha uyumlu bir arka plana,

belirli enstrümanların ayrı performanslarına ve ostinato'nun rolüne sahiptir. Konserin farklı bölümleri birbirini izlese de, muğam doğaçlamasının özü, eser boyunca kırmızı bir çizgi gibi işliyor. Besteci bazen muğam intonasypnlarını doğal olarak, bazen kromatizma ile, bazen de akortlu bir dokuyla gösterir. Ancak her pasajda eserin halk müziğine ve muğama bağlılığı açıkça görülmektedir.

Piyano için konser türüne üç kez başvuran Azer Dadashov, her örnekte türün özelliklerini farklı şekillerde vurgulamaya çalışmıştır. Ancak her türde olduğu gibi bestecinin özgün yaklaşımı dikkat çekicidir. "A.Dadashov'un enstrümantal konser türüne karşı tutumu çok benzersiz ve geleneksel çizgilerle birlikte yazarın özgürlüğü daha fazla dikkat çekiyor ... Bestecinin konserlerini birleştiren tek şey, kompakt bir senfoni orkestrası yerine kamera orkestrasının kullanılmasıdır. (Babayeva, 2015:115)

Orijinallik, klasik yapıdan farklılık yaratan eserde öncelikle belirli bölümlerin değişmesiyle göze çarpmaktadır. İkinci konu, bestecinin yaylı çalgılar orkestrası ve piyanonun tınısını ustaca kullanmasının, oda icrasını parlak bir görüntü-duygusal içerikle zenginleştirilmesi ve öğretici bir karakter kazanmasıyla karakterize edilir. Bu yön, serbest doğaçlama için kadans bölümünün finaline yerleştirilmesiyle daha da güçlendirildi.

Azer Dadashov, piyano ve kamera orkestrası için ikinci konçertosunu 2009 yılında besteledi. Bu eser aynı yıl Bakü'de düzenlenen piyano eserlerinin en iyi icrası yarışmasının 3. etabının programına dahil edildi. Diğer iki konserden farklı olarak bu kez besteci üç bölümlük bir diziyi seslendi. Konserin öne çıkan özelliği, solist için kadans bölümünün ilk bölümde değil, üçüncü bölümde olmasıdır. İlk konserde bestecinin tüm kadans bölümünü bestelediği, ancak ikinci ve üçüncü konserlerde bu görevi solistin kendisine emanet ettiği belirtilmelidir. Dolayısıyla bu konserlerde kadans bölümü solistin doğaçlamasına dayalıdır ve bu gelenek aynı zamanda enstrümantal konserlerin başlangıç aşamasının karakteristiğidir. Yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alarak, ikinci konserde A.Dadashov'un XVII-XVIII yüzyılların türünün tipik örneğine atıfta bulunduğunu söyleyebiliriz. (O dönemde solistin doğaçlamalarını klasik enstrümantal konserlerin kadans bölümünde sunmak zorunda kaldığı bilinmektedir.) "Azerbaycanlı bestecilerin kadansa çok farklı bir yaklaşımı var ve bazı eserlerde hiç yok." (Abbasova, 2011:120)

Azer Dadashov'un piyano konserleri arasında yer alan üçüncü konçertosu (2010), küçük olması nedeniyle oda müziğine özgü bir takım özellikler göstermektedir. Üç bölümden oluşan diziyi tek bölümde birleştiren besteci, görüntü-duygusal müzik içerikli, daha çok konser karakteri kazandıran bir kompozisyon oluşturmayı başardı. Eserdeki lirik ruh halinin baskınlığı, piyano konserlerine özgü karmaşık sanatsal ve teknik performans yöntemlerinin olmaması, esas olarak müfredatın gereksinimlerini karşıladığını ve yalnızca müzik okullarının üst sınıflarına yönelik olduğunu doğrular. Üçüncü piyano konseri, Azer Dadashov'un eserlerinin en iyi performansına adanmış piyano yarışmasında gerçekleştirildi.

Üçüncü piyano konçertosunda temaların keskin bir şekilde çakışmaması ve lirik yardımcı temanın ana bölümden daha belirgin olması monotematizm ilkesinin bir göstergesidir. "Monothematizm, bir sonat-senfoni dizi veya onun bir bölümünü bir temaya dayalı olarak inşa etme ilkesidir." (Bobrovskiy, 2013) Ancak besteci eserini tek bir tema üzerine kurmamış, her iki taraf da kendi renkleriyle müziğe çeşitlilik kazandırmayı başarmıştır.

Azerbaycanlı yetenekli bestecinin piyano için yazdığı eserlerin listesine bakıldığında minyatür türlerin hakim olduğu görülmektedir. Genç piyanistler için olan dizi burada özellikle dikkat çekicidir. A.Dadashov'un "Altı Prelüd", "Altı Minyatür", yedi danstan oluşan "Çiçek için", ayrıca sonatina, pastoral vb. Örneğin, küçük ölçekli işler gibi. Besteci, performans sanatında yeni ustalaşan genç piyanistin teknik yeteneklerini göz önünde bulundurarak, çocukların renkli hayal gücünü, parlak görüntülerin dünyasını canlandırmaya ve ilginç müzik panelleri oluşturmaya çalıştı.

Bestecinin piyano dizisi "Altı Prelüd" (1966), "Altı Minyatür" (1968), "Altı Üzücü Oyun" (1985), "Çiçek için" (1986), "Atmacalar" (2001) çocuk müziği eğitim repertuarında yer almaktadır. Okul ve genç piyanistler konser programında geniş yer alıyor. Adından da anlaşılacağı gibi, bu dizilerin çoğu programlanmıştır. Belirli bir türle ilgili dizilerde, her örneğin kendi görüntü-duygusal içeriği vardır ve dizi içinde belirli bir bağlantı ilkesine göre sıralanır.

Piyano telleri esas olarak genç piyanistler için tasarlanmıştır ve bu nedenle özel teknik çalma zorlukları içermez. Bununla birlikte, her minyatürün performansı, piyanistin belirli bir duygusal hazırlığını gerektirir. Örneğin 1968 yılında yazılan "Altı Minyatür" dizisindeki her oyun programlanmıştır ve belli bir imajı vardır. "Kelimesiz Şarkı", "Aşıkvari", "Kederli valz", "Eksprompt", "Lay-lay", "Tokkata" minyatürlerinde yazar, türün özellikleri ile bağlantılı olarak eserin görüntü-duygusal doğasını somutlaştırır. ait olduğu.

Nümunə 2. A.Dadaşov. "Altı minyatür" dizisinden "Kelimesiz şarkı" minyatürü
Andantino tranquillo

The musical score is for a piece titled "Kelimesiz şarkı" (Wordless Song) from the "Six Miniatures" series by A. Dadashov. It is marked "Andantino tranquillo" and "mp". The score is in 3/4 time and key of B-flat major. It consists of two systems of music. The first system has 8 measures, and the second system has 8 measures. The score is written for piano and includes dynamic markings like "mp" and "Ped." (pedal). There are also asterisks (*) under some notes. The second system ends with a triplet of notes.

Görüldüğü gibi dizinin her sayısı belli bir türe ait ve müzikal dili de bu türün özelliklerini bünyesinde barındırıyor. Genel olarak, bu seri tamamen kontrast ilkesine dayanmaktadır. A.Dadashov'un "Altı Minyatür" (1968) serisinin temeli, oyunların "ağır-hızlı" tip tempo kontrastı temelinde derlenmesidir. Bu dönemsellik G.Garayev'in "çocuk" dizisinin temelini oluşturmuştur ve genç Azerbaycanlı besteci onun beste ilkelerine dayanmaktadır. Seri, kurşun kalemle çizilmiş ve biraz sulu boya ile boyanmış gibi zarif ve şeffaf bir tür ve psikolojik panolardan oluşuyor. Hem rüya gibi, hem eğlenceli hem de neşeli bir müzik var. Aynı zamanda, her minyatürde ulusal arka plan, karakteristik bir tonlama, tanıdık bir dans ritmi ile hissedilir. [Seyidov, 2016:119] Araştırmacı ayrıca serinin sıralı olduğunu da belirtiyor. "Duygusal-dramatik karşıtlıklar da dizide değişiyor. Örneğin hüzünlü ağıtlı ilk oyun, eğlenceli

ve hareketli bir ikinci oyunla tamamlanıyor, beşinci minyatürde sunulan katmanın yerini altıncı minyatürde hızlı bir tarantella alıyor vb. (Seyidov, 1992:96)

Azer Dadashov'un piyano için "Altı Hüzünlü Oyun" dizisi 1985 yılında yazılmıştır. Burada da bir dizi minyatür dizide olduğu gibi, besteci, programlama ilkesini izleyerek bu kez her oyuna belirli bir karakteri ifade eden bir isim verdi, bireysel değil, tüm dizi. Bu dizide A.Dadashov dönem formunu tercih etmiş, ancak küçük bir hacim içinde üç parça hissi yaratmayı başarmıştır. Böylece tüm oyunlarda birinci cümlelerin içeriği oyunun sonunda ya üçüncü cümlede ya da bir kod şeklinde tekrarlanır ya da özel güdüsü hatırlanır. Oyunlar hem anlatısal-bildirici hem de melodik temalara sahiptir. Özellikle bestecinin sıklıkla kullandığı ostinato bas ve ritmik senkop kendini gösterir. A.Dadashov'un birçok piyano dizisinde olduğu gibi, ilk oyun diziyeye giriş niteliğindedir ve merkezi oyunlarda lirik çizgi gelişmiştir. Besteci, son oyundaki öyküleyici-bildirici anlatım biçiminin restorasyonu ile dizi içinde görüntü-duygusal bir bütünlük oluşturmayı başarmıştır.

Sonraki seri altı prelüd içerir. Bu piyano serisi 1966 yılında yazılmıştır. Burada, farklı karakter ve yapıya sahip minyatürler, tek bir görüntü-duygusal içerik ve fikir altında birleşerek içsel bir bütünlük oluşturur. Azer Dadashov'un "Altı Prelüd" serisi, çeşitli yöntem ve araçlarla elde edilen kontrast ilkesine dayanan prelüdlere oluşmaktadır. Burada ilk başlangıç, dizinin giriş işlevindedir. İkinci, dördüncü ve altıncı prelüdlere liriktir ve üçüncü ve beşinci prelüdlere dans, toccata'dır. Lirik prelüdlere arasındaki bağlantı, dokunmanın yakınlığı, senkoplu ve noktalı ritmik görüntülerin kullanımı ile de karakterize edilir. Üçüncü ve beşinci prelüdlere, hacimleri ve karmaşık doku türlerinin kullanımı ile ayırt edilir. Prelüdlere temelde basit üç parçalı formlardır. Formun düzenlenmesinde bestecinin klasik geleneklere sadık kaldığı belirtilmelidir. Bazı prelüdlere ara kesit sınırları da tempo göstergeleri ile tanımlanır. Reprise'de, besteci genellikle çeşitli kayıtlar kullanır. Prelüdlere, dinamik renklerin zenginliği ile ayırt edilir. "Altı Prelüd" dizisinde A.Dadashov, tonal merkeze dayanan politonalizm, atonalizm gibi ilkelere atıfta bulunur ve böylece genç sanatçıları modern müzik dilinin düzenlilikleri ile ilginç müzik örneği ile tanıştırır.

Besteci 1986 yılında yedi oyundan oluşan "Çiçek için" dizisini yazdı. İncelediğimiz diziyi bestecinin diğer minyatür dizilerinden ayıran en önemli özelliği tamamen halk oyunları temalarına dayanmasıdır. Bu durum dizinin ismine de yansıyor.

Nümunə 3. A.Dadaşov. "Çiçek için" dizisinden birinci minyatür

Allegretto

Böylece besteci yedi dans olarak bahseder ve minyatürlerin her biri belirli bir halk oyunları temasına sahiptir. Aynı zamanda besteci, her oyunda halk müziğinin çeşitli inceliklerine atıfta bulunur. Böylece besteci bazı oyunlarda halk oyunlarının ezgisini, bazılarında ise ritmik yapıyı kullanır. Bu, A.Dadashov'un halk müziği türlerine yönelik

benzersiz yaratıcı tutumunu yansıtıyor. "On dokuzuncu yüzyıl Rus müziğinde olduğu gibi, burada da günlük enstrümantal müzikle yakından bağlantılı olan lirik ve dans minyatürleri hakimdir." [Seyidov, 2016:120] Serideki minyatürlerin sade bir yapıya sahip olduğu ve piyano icrası açısından genç sanatçılara yönelik olduğu belirtilmelidir. Ancak besteci, müzik dilinin doğasında var olan renkli ritmik yapıları kullanarak müziğe ulusal tonlar kazandırmış, doğal ve saf karakterini ortaya koymayı başarmıştır.

Sözde genel dizilerin bir başka örneği de 2001 yılında bestelenen piyano dizisi "Atmacalar"dır. Altı konserlik bu dizide besteci, dizinin türlerine özgü karakter zıtlıklarını çeşitli şekillerde içsel bir ortak fikir altında birleştirdi. Bunlar arasında, kayıtlar aracılığıyla tını kontrastlarının yaratılması, sakin ve tuhaf bir doğadaki oyunların dizisi, farklı doku türlerinin uygulanması, değişken yinelemeler, dinamik çeşitlilik vb. gerçekleşti. Oyuncu için önemli bir teknik zorluk olmamasına rağmen, oyunların icrası, görsellik, dinamikler ve anlatım açısından ciddi bir yaklaşım gerektirmektedir.

Azer Dadashov'un piyano müziği, farklı hacim ve içerikteki bağımsız oyunların da karakteristiğidir. Bunlar arasında piyano ve oda orkestrası için "Poema" (2012), "Uzay Şarkısı" (2015), Bagatel (2010), "Övgü", "Komik Dans" (2009), dört sonatina, "Üç Badem ve Bir Ceviz", süit, "Tanrı'nın Kurbanı", "Bayrağım", "Deneme", "Zarif" ve diğerleri yer alır. Bu oyunların bazıları dine adanmıştır. Genel olarak, A. Dadashov'un eserlerinde dini temalarla ilgili eserlerin sayısı az değildir. Bunlar arasında ayrıca bir a cappella korusu da vardır: "Ave Maria", "Ey Tanrım", "Alleluia", "Allah'ı kim sever" (Muhammed Fuzuli'nin sözleri), "Övgü sana olsun" (koro için bir a cappella, yazarın sözleri), çello ve kamera orkestrası için "Lutf" poeması, keman ve piyano için "Kalıcı Işık". Elbette Azerbaycanlı bestecilerin eserlerinde dini bir temanın olmaması, öncelikle İslam'ın dünyevi müzikle olan zayıf temasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu nokta milli müzikte dinî temayı gölgede bırakmamıştır. "Azeri bestecilerin dini türlere yönelmesi 1970'ler ve 1980'ler ve sonrasına dayanmaktadır. Dini temaya yapılan başvuru, bir yandan dünya müziğinin genel gelişimi sürecinde ulusal müziğin eski ve derin katmanlarını yeniden canlandırma eğiliminden, diğer yandan da sosyo-kültürel müziğin enkarnasyonundan kaynaklanıyordu. Yirminci yüzyılın son on yılında toplumdaki siyasi olaylar. [Kərimova, 2014:183]

Yukarıda sayılan eserlerden piyano ve oda orkestrası için yazılmış olan Poema, bestecinin büyük ölçekli bir konser oyunu olarak ilgi görmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti Halk Sanatçısı A.Dadaşov'un Piyano ve Kamera Orkestrası Poeması, 2012 yılında milli lider Haydar Aliyev'in 90. yıldönümü şerefine yazılmıştır. 2013 yılında eser besteci tarafından yeniden düzenlendi ve müzik camiasının beğenisine sunuldu. Yeni baskıda (2 ssilka notası) besteci Poemanın hacmini genişletiyor, yeni bölümler ekliyor ve orkestranın rolünü güçlendiriyor. Poema, türün geleneksel özelliklerinin yanı sıra bestecinin kişisel üslubunun özgün özelliklerini de yansıtmaktadır. İki baskı arasında gözlemlenen yazı stiline gelişimi, her şeyden önce, müzik dilinin zenginleştirilmesinde, orkestral tını renklerinde, piyano tekniğinin doku açısından öne çıkmasında, temaların figüratif ifadesinde ve parlak renklerde kendini gösterir. Sonuç olarak, çalışmanın ikinci baskısındaki A.Dadashov, tek parça konserlerin özelliği olan büyük ölçekli, çift sergi, solo ve orkestra yarışmasının güçlendirilmesi gibi özellikler kazanıyor. Bu eserin icrası sırasında besteci, piyaniste ciddi bir yaklaşım talep eder, yorum problemlerini çözmek gibi bir takım özel teknik zorlukların üstesinden gelir. Bu, genç

sanatçıların piyanist olarak gelişmelerinde, eserlerinin yorumlanması alanındaki bilgilerini artırmada istisnai bir rol oynar.

Sonuç

Böylece yetenekli Azerbaycanlı besteci Azer Dadashov'un piyano müziğine baktıktan sonra bir takım sonuçlar elde ettik. Öncelikle belirtmek gerekir ki bestecinin piyano eseri tür ve tema bakımından geniş ve renklidir. Büyük ölçekli eserler arasında yer alan piyano ve kamera orkestrası konserleri, Poema, küçük minyatürler ve çeşitli diziler bulunmaktadır. Eserlerin çoğu programlanmıştır ve bestecinin bakış açısının farklı yönlerini yansıtır. Ancak belirli bir programı olmayan eserlerde (özellikle piyano dizilerinde) bestecinin seçtiği herhangi bir türün özelliklerini veya seçilen tür içinde farklı karakterlerin yer değiştirmesini görmek mümkündür. Bu yönü A.Dadashov'un müziğinin dinleyici tarafından kolay algılanmasını sağlar ve belli bir görüntüye dikkat çeker. Öte yandan bu yön, icracının öncelikle genç piyanistlere yönelik yapıtları daha iyi anlamasına ve bestecinin ifade etmek istediği fikirlerin ve imge-duygusal içeriğin daha iyi aktarılmasına zemin oluşturur. Bestecinin eserlerinin icra edilmesine adanan piyano yarışmasına piyanistlerin büyük bir coşkuyla katılmaları tesadüf değildir.

Türe bakıldığında A. Dadashov piyano için konçerto, poema, prelüd, fantazi, süit, novella gibi türlere yönelmiştir. Ayrıca çok sayıda küçük minyatürler müzisyenlerin ilgi ve sempatisini kazanmıştır. Bunun nedeni, bestecinin müziğinin hassas melodisi, ritmik çeşitlilik, ulusal intonasyon varlığı, modern çevreyle ilgili görüntü çemberinin yüceltilmesidir. Büyük ölçekli eserlerde, daha fazla insan manevi dünyaya ve evrene, yaratıcı ile yaratılan arasındaki ilişkiye, etrafta olup bitenlerin derin dramasıyla yüzleşen yumuşak lirizme bakar, A.Dadashov'u bir besteci ve aynı zamanda bir insan olarak olarak tanır. Müziğinde hissedilen şefkatli yürek, narin ve estetik zevk, sanki içinde yaşayan bir çocuğun sınırsız ve masum hayali, piyano eserlerinde kendini gösterir. Ve bu yönler A.Dadashov'un müziğinin saf samimiyetini dinleyiciye aktarmada, icracı-dinleyici tandeminin oluşumunda hiçbir engele veya yanlış anlaşılmaya neden olmayan bu özelliklerdir.

A. Dadashov'un piyano müziğinde modern anlatım araçlarının kullanımı ve bestecinin yazım teknikleri gözlemlense de besteci, formun somutlaşmasında klasik gelenekleri tercih eder. Küçük minyatürlerinden piyano konserlerine kadar her şeyde bu yön hissedilir. En küçük period formunda, formun sınırları ve klasik çizgileri sonat-senfonic dizide kadar korunmuştur. Müziğinde her motif, genel içeriğine bağlı olarak en küçük ayrıntısına kadar ana fikrin somutlaşmasına hizmet eder. Bu açıdan bakıldığında eserin form yapısı, görsel-duygusal içeriğin aktarılmasına da hizmet etmektedir. Bu eserlerin, genç sanatçıların ders programından büyük konser sahnelerine kadar kariyerlerinin farklı aşamalarındaki piyanistlerin dikkatini çekmesi tesadüf değil.

Kaynakça

Abbasova, N.M. (2011) Azerbaycanlı bestecilerin ikili konserlerinin tür ve üslup özellikleri. Bakü, Sanat Tarihinde Felsefe Doktorası Derecesi Tezi.

Aliyeva, F.Ş. (2012) XX yüzyılın ikinci yarısında Azerbaycan müziğinin gelişmesinde yeni yollar. Bakü, Bilim ve eğitim.

Babayeva, M.I. (2015) Azer Dadashov'un oda müziğinin üslup özellikleri. Bakü, Sanat Tarihinde Felsefe Doktorası Derecesi Tezi.

Babayeva, M.İ. (2019) Azər Dadaşovun musiqi dünyası. Bakı, ADPU.

Bobrovskiy, V.P. (2013) Monotematizm. Erişim adresi: <https://www.belcanto.ru/monotematizm.html>

Dadaşeva N.K. (2012) Azer Dadaşevin senfonileri. Bakü, Eğitim.

Dadaşov A.İ. (1979) Piyano çalışmaları. Bakü, Sovyet bestecisi.

Dadaşov A.İ. (2009) Piyano çalışmaları. Bakü.

Dadaşov A.İ. (2009) Piyano ve kamera orkestrası üçün 1 konsert. İki piyano için transfer. Bakü, Uniprint.

Dadaşov A.İ. (2010) Piyano ve kamera orkestrası üçün 2 konsert. İki piyano için transfer. Bakü, Şur.

Dadaşov A.İ. (2010) Piyano ve kamera orkestrası üçün 3 konsert. İki piyano için transfer. Bakü, Uniprint.

Dadaşov A.İ. (2009) Piyano çalışmaları. III cilt. Bakü, Qurbanov company.

Dadaşov A.İ. (2013) Piyano ve kamera orkestrası üçün Poema. İki piyano için transfer. Bakü, Uniprint.

Kərimova, R.Y. (2014) Bəstəkar yaradıcılığında dini mövzuların tətbiqi yolları. Musiqi dünyası dergisi 3(60):181-186.

Seyidov T.M. (1992) Azərbaycan piyano müziyində tür gelişimi. Bakü, Şur.

Seyidov T.M. (2016) XX əsrin Azərbaycan fortepiano mədəniyyəti: pedaqogika, ifaçılıq və bəstəkarlıq yaradıcılığı. Bakü, Təhsil.